

ЗАСТАВА.

Огласи се рачунају по го-
личини врста, које из гар-
монта заузимају, и за сваку
врсту плаћа се за први пут
5, за сваки даљи пут 4 и
осим тога за жиг увек по
30 и. Дописи се шаљу у
редништу а предлата и ин-
серати администрацији „ЗА-
СТАВА“ у Нови Сад у кући
број 858. код златног јед-
норага.

Број 23.

У Новоме Саду, у петак 21. фебруара 1869.

Год. IV.

У Новом Саду 20. фебр.

(II.) У Шпанији развија се кортеска радња у миру и тишини, а да се тај лепи ред непоруши питање, које би могло странке на сукоб навести одлазе на даље. По гласу, који донесе „Имарсијал“ од 17. фебр. већина кортеса у договору са владом сложила се, да се најпре у скупштини саветује о конституцији, а тек кад се устав сагради онда да се договора о начину будуће управе. Одлагање се ово у сваку руку тумачи, по највише их има, који држе, да се тим одлагањем смера, да се народ навикне, да може и без краља постојати, а што га дуже нема, тим је очигледнији доказ, да може и сасвим без њега бити, па да се република прогласи. Да се заиста и у званичним круговима Мадридски смишља, да Шпанија републиком постане, даје се увидити из једног места у беседи Серановој, коју је говорио, кад је предавао, као члан провизорне владе, владину власт народу у руке. То место, што је и у Мадригу многим у очи упало, и разио се тумачило овако гласи: „Да Бог да, да глас кортеса изабере каква Вашингтона, и да га његови пријатељи сачувају од терета, чега је америкашки Вашингтон изобиља имао.“ Вашингтон није тео да прими понуђену му круну, и Америка је постала републиком, кад дакле у Шпанији то исто жели Серано што и републиканец Фигеро, зашело република има лепих изгледа.

Поред мира тога у кортеским скупштинама, у Шпанији имамо да прибележимо један покрет који се у Барселони 12. фебр. десило. Покрет је учињен од људи, који су проповедали, да је имање обшта имаовина свију. Побуњеници растерани су од добровољаца и коловође су им позатваране. Дотађај овај нема никакву особита значаја, јер се види да побуњеници слабо имају присталица, кад их место редовне војске добровољци умирују, а и крви небијаше.

У јединице немачко расте мало по мало. У Гајслингу, у Виртембергској, држала је 16 фебр. немачка странка митинг на ком је до 2000 душа било. На тој су скупштини једногласно усвојене ове одлуке: „Приступ јужних држава немачких у северонемачки савез, то је природан пут, којим се даје остварити давно жељено јединство домовине. Јужној Немачкој стоји на вољи, да тим путем пође, а најиречи је посао јужних влада у Немачкој, да се о том одпочну договарати. Ниједна европска сила нема право да устане против јединства немачка; претње с поља потреба да збуњују народ у послу за ту највишу и правичну цел.“

У Напуљу пријавио се један политички свештеник да је рад у цивилан брак ступити. Ово даје повода енглеском листу „Тимес“ да расмотри мене, које су се за ово последњи двадесет година са папством збиле, те казује своје мишљење, да се у католичкој цркви опажда да се покреће за либералним правцем. „Но кад још и последњег комада светске имаовине нестане, продужује „Тимес“, онда ће можда црква устати да се бори за демократију и за права народна, против старих традиција монархије и племства.“ Тако вели „Тимес“, но ми још даље идемо, па кажемо не можда да него зацело би се црква већма заузела за права народна, а да то смео рећи, овлашћује нас историја црквена; јер и апостоли нису имали ништа а били су праве демократе, а данашњи њихови наследници покрај спихидука немогу друго ништа ни бити него спахије, аристократе, немешти, којима суда нема. Међу реформама, које ће се у католичкој цркви предузети, држи „Тамс“, да ће се целибат укинати, да ће се и католички свештеници смести женити. Ово ће најпре у Италији бити.

Париски дописник „Норд-а“ сумња, да ће се одношаји између порте и Грчке тако одмах опет скончати, као што је после примљене декларације у Атини од председника конференције било објављено. Самовољном наредбом, коју је порта у исто време обнародовала када је изјава конференције била примљена, по којој се 300,000 грчких држављана, који на турској земљи живе, проглашују за турске поданике, којим се наредбом само санкционирају наређења загрожена ултиматумом од 12. децембра прошле године, постало је сада са свим сумњиво, хоће ли се министарство Зијамисово решити да прекине сношаје опет настави. Хоће ли силе париске конференције да се то

доиста постигне, то до њих стоји, да Турску одврате од извршења тих наређења, која се дотичу животног питања Грчке, и не допусте, да се у једва угушени пожар баца нова искра раздора. Тако пак учињеним наређењем изазива Турска три заштитне силе, Енглеску, Русију и Француску и вређа даље протокол од 10. марта 1829. и уговор од 3. октобра 1830., који су поменуте силе подписале.

Конгреска закључења и највише уредбе.

Које спољашња, које унутрашња на дневном реду стојећа питања неодоше нам маха, да пажњу нашу обратимо на један од најважнијих предмета наши, на црквенонародно уређење. Поглед наш, и наши сународника би обраћен на Криту, Грчку, паризку конференцију, на припреме за посланичке изборе, овде и на припреме за рестаурацију, и међутим се неурнетно организоваше ране црквене общине, а сад већ стоимо на прагу новог народног конгреса.

Пре него што пажњу нашу обратимо на задатак новог конгреса, да видимо како са закључењима прошлог конгреса и њиховим потврђењем стоимо, и тога ради пре свега да упоредимо „закључења конгреса“ са „краљевском“ и „царском“ уредбом, којима се иста по првој у провинцији, по другој у граници у живот уводе.

I. О редукцији и дотацији парохијског свештенства. Овде је на конгреска закључења у кр. уредби у 11. §. за границу додато ово: „Светском клиру у ц. кр. војеној краини нема се више посед граничарске племенске куће урачунати у накнаду парохијске сесије, и у будуће има кућевна задруга порез од поседа граничарска, светским духовницима припадајући давати.“

У 13. §. у погледу парохија и парохијски помоћника стоји у кр. уредби уметуто: „У дијецези горњо карловачкој обзиром на тамошње особите околности увршћују се парохије у три разреда. За подмирење недостатка парохијске дотације дозвољава се из неприкосновеног фонда припомоћ од 6—7000. ф. по само под уветом, да тамошње власти покажу митрополитском црквеном савету, да докажу, да се код ови како системизирају број свештенства, тако и одредење кључ припреза од 20. н. по ралу обдржава.“ У царској уредби за границу додато је то исто, са разликом, да се каже: да „аутентично“ докажу, и означене су цифрама три класе у граници: у прву класу спадају парохије преко 2000 душа са 700 ф. плате, у другу од 1600—2000 душа са 500 ф. плате, у трећу до 1600 душа са 400 ф. плате.

Ови уметци нису у летопису у закључењима конгреса штампани, али је тако на конгресу закључено, и у записник је ушло, и знамо, како није изворно у закључења увршћено.

Истом се §. за границу додаје да „при премештању једне парохије из једне у другу класу имају увек учествовати политичне власти. Неувидимо разлога, зашто да се у то политична власт пача, и зашто да се у том народно закључење мења.

У 14. §. изостављено је у кр. уредби за провинцијал ово: а купи (т. ј. плату, коју община разреже) местна власт политична са порезом заједно издаје парку месечно напред уз признанију.“

Истина, да држава нема правне дужности, да буде прибирач и издавач вероизповедног припреза, и да јој узевши ствар са државноправног гледишта до воље стоји, да то чини, или не чини, и да је по томе услужност своју одрећи могла — али конгрес је са избором на ту политичну услужност одредио плаћање у новцу, и држава ако је имала права, није имала пута одрећи своју подпору, кад она сама толику подпору од истог народа добива; ако је влади на то одобрења законодавног тела требало, имала је времена, исто изградити; иначе пак могу наши сународници световног и духовног реда код дотични муниципал предложити, да муниципалне власти правом аутономије своје на себе дужност званичног изтеривања реченог припреза приме; другчије биће патете.

У 22. §. додато је за границу ово: „у којој се (карловачкој) дијецези плата протје на 900 ф. утврђује. И ово је без сумње на

конгресу закључено, али је из закључења изостало.

У 23. §. за границу уметуто је: „да ће капелан протин у горњо-карловачкој дијецези имати 300 ф. (а не 400 ф.), §. 27. о дотацији епископа и патријарха, сасвим је променут у уредбама; конгрес је казао: „да епископи имају 12.000 ф. плате годишње, са уживањем епископске резиденције и баште, где ове има; патријарх пак уз уживање митроп. добара да има накнаду за синдоксију и конвенцију; синдоксија и конвенција да од 1. јан. 1866. престане.“ У уредбама пак има 11. алинеја тај §. од а—д, који је језгра: „да патријарх остаје у уживању свију митр. добара; да сви епископи имају једнаке дотације, чега ће се ради епископска добра комасовати, на место досадашње синдоксије и конвенције купиће се принос верозаконски у темпшварској, вршачкој, и бачкој дијецези са 4 н. у карловачкој архијепези са 2 н. у будимској и паркрачкој са 2. у горњо-карловачкој са 1. н. од главе, и тежиће у народни фонд, у који и Сирингу улази; сходно начелу једнаке дотације одређује се; да донде, док не буде дотација епископа могла у цифри означена бити, да се на епископе подели све оно, што преостане од вероизповедног приноса и Сирита, кад се одбије накнада патријарху за конвенцију и синдоксију, коју овај у ономе износу прима, у ком је досад примао, урачунавши сваком епископу на његов део, што од ораћи земаља, ливада, кућа, које највише носе, и од мањих регални права уживају.

Ово је замашна октројка, која је истина према духу конгрески закључења, но не по речима њима. Очеvidно је, да се држави епископска плата велика учинила, као што је заиста и прехитрена, и тако рећи од конгреса у тренутку узбуђености на „галантан предлог једног мајора“ психично изнуђена, и ако држава то као заштитница финансијске снаге народне није потврдити могла, могло је остати при старом; Сирингу и онако сад тече у фонд; но што је у овом §. чудно, то је, да се преостатак на епископе дели, кад се патријарх у досадашњој мери за конвенцију и синдоксију намири, то није правично; требало је епископима бар неки „минимум“ (оброк) ујамчити, па преко тога што претече, да се међу свима архијерејима саразмerno, или у том случају ма и по одбитку накнаде за конвенцију и синдоксију патријарха подели. Овако патријарх, који лепа добра има, коме се задолмењем бачке земље нов знаменит извор прихода отворио, намирује се најпре у свему, а другима што остане.

Према променутом 27. §. изостао је цео 36. §. из уредаба.

II. О православним местним црквеним общинама. Ту је већ у наслову промена у уредбама, јер кр. уредба говори: „о грчко-православним источним“ общинама; царска уредба у наслову само „о организацији местни црквени община“ говори а у садржини такође назив „грчко-источне“ общине употребљује. О називу је било и на уг. сабору рочи; но све кад би стојало, да држава у своме законикудже назив употребљавати, који она за сходан налази, ипак држава и влада немају утицати у унутрашње црквенонародно законодавство, па по томе се не може ни име мењати, ни наметати. О овоме ће конгрес своју рећи, и общине за сад могу се противу те промене оградити.

У конгреском 13. §. стоји: „да су искључени од бирања они, који су осуђени због простог злочинства, или због преступка, који из користољубља проистиче, и к коме и они, који о каквом общинском добру или заводу имају рачун да положе, па такав за месец дана преко даног им рока нису положили.

У кр. уредби пак стоји: који су због каквог злочинства осуђени, или тога ради под казненом тужбом односно изтрагом стоје. Ово је дакле октројком измунуто и додато. Даље је реч „осуђени“ у трајању посљедица неопредељена.

У конг. 14. §. стоји: „избрани за скупштинара могу бити у §. 13. означени, који 30 год. имају“ у уредбама пак додато је ово: „при чему се очекује, да ће се избрати лица, која су на добром гласу, и позната са своје црквене свести“ који је ветар ово надунуо у конгреска закључења,

незнамо; баш зато, што је то не само ван, него и противу конгрески закључења утунуто, види се рђав смер ти речи, које наравно као октројсане немају важности.

У 20. §. место конгреског: ако (т. ј. парох) не би за председника изабран био, стоји у уредбама: ако не би он сам на прост позив скупштине т. ј. без кандидације за председника изабран био. Ово је по једном од четири особена предлога архијереја, који су они синодално на конгреска закључења влади поднели; ово је криво сваћање свештеничког достојанства, као да би сви други људи тако ниско из под њега стојали, да свештеник са другима ни у кандидацију доћи не сме; ако би свештенство и имало права, и разлога, одрећи се на овај начин свога условљеног права, то архијерејство без свештенства није то учинити могло, ово је октројка.

У 36. §. додато је за границу: „да отац и син, дед и унук, и браћа немогу бити у исто време чланови одбора.“ Ово има разлога, али је октројка.

У 41. §. учињена је за границу промена која досадашња злоупотребења у том послу продужује, јер додаје ово:

„У осталом имају политичне власти у ц. кр. граници у обзиру свију напред означених дужности црквени старатеља досадашњи упли. извршивати, и у погледу затвора и каса и хранења црквеног добра постојаће и даље постојеће норме, са разликом само, да на место цркв. старатеља црквена скупштина или одбор могу члана одбора за трећи кључ одредити.“ Обштине у граници дакле у том погледу остају под тугторством пол. власти, и ово је неуместна октројка.

III. О србским школама. Изостављен је у уредбама цео конгрески 14. §. по ком би политичне власти имале у случају рестанције учитељске плате не само ову, него и штету због закапинења изтерати.

Конг. §. 20. где се каже, да и женскиње могу бити учитељке, (зашто то, тежко је разлога наћи), изостављен је у уредбама.

Конг. 21. §. у ком се каже, да у случају оскудице на изученим учитељима могу и друга сходна лица на учитељство употребљена бити, али да се способни учитељ тражити има — изостављен је за провинцију са свим, а за границу долази као §. 19.

Конг. §. 62. који гласи: да господари, који задрже шегрте од школе, плаћају 2—4 ф. за свако одсуство у местни шк. фонд да исто тако плаћају и за свако задржање ове деле од богослужења — изостављен је у уредбама сасвим. Држава дакле узкраћује ову санкцију уређења; исто је тако изостављен конг. 65. §. где се вели: „да ниједно дете не може туђу основну школу походити пре, него што је своју основну школу прошло. Кад држава с једне стране изрекне тако звани „Schulzwang“ т. ј. да свако дете мора извесно време у основним школама провести, и с друге стране решава га дужности, да своју народну школу посећује, то очевидно пропаганди мађаризма врата отвара; али наравно уг. министар просвете већ је пре потврђења мислио на смешане, неконфесионалне, т. ј. мађаризујуће школе.

Конг. §. 75. има за пакрачку дијецезу једног, за горњо-карловачку једног школског инспектора, по §. 71. уредбама пак имале би пакрачка и горњо-карловачка само једног — да лије ту, и где погрешка, незнамо.

Конг. 81. §. вели: да главног инспектора бира главна школска власт и подноси влади на потврђење; томе отоварајући 77. §. у уредбама пак каже: „Главног школског инспектора наименујемо Ми на предлог митрополитског црквеног савета, као главне школске власти.“

Конг. 85. §. за научне предмете у препарандаји вели: „што се тиче немачког и односно мађ. језика, предавање се по потреби и он, али неће бити обште обвезни предмет“ а у одговарајућем 81. §. уредба уметуто је међу обвезне предмете: мађарски и немачки језик, и то први само у препарандајама у Угарској.

На к. 87. §. додато је у подобном 83. §. уредба у погледу субвенција о НСадској и Карловачкој гимназији ово: „у колико постојеће за те учесне заводе посебне закладе и извори не би били довољни за њихово издржавање, притећи ће у помоћ народни фонд.“ По том

Школе НСадска гимназија не би се државне подпоре одређи могле.

На к. §. 96. §. додато је у §. 92. §. уредба уз оно, да ће народни фонд у недостатку гимназијски заклада и извора у помоћ притећи, још ово: „Гимназијски патронати поднеће уз документиран исказ доходака своји школа сваке године предрачун потреба управи народног фонда и потражити припомоћ из овога за изказан мањак.“

На к. §. 97. додато је у §. 93. уредаба: „Управителство гимназије може се само таким лицу поверити, које је прописани изнит положило.“ До душе и ово је октројка — али како је и сам НСадски патронат октроисан, и у том себе брани, ваљда би требало, да се он горњег одређења држи.

На к. §. 109. додато је у §. 105. §. уредаба, да се у богословију могу примити само они, кои положе са добрим успехом испит зрелости. Не пуштајући се у то, да ли има разлога за то, тек је октројка.

К. 112. §. моња се у §. 108. §. да се на богословску библиотеку место 200 ф. годишње 300 ф. опредељују. То је лепо, али је располагање с туђим ценом.

У уредбама додато је §. 109. кои гласи: За подпору 33. ученика богословије из пакрачке и горњокарловачке дијецезе дозвољава се 3960 ф. Но ово је на конгресу закључено, и погрешно је изостављено из закључака. §. 110: „Плате, паушале, награде, дарове, штпендије, подпоре и т. д. одређене у §. §. 74. 78. 83. 85. 92. 95. 101. 103. 108. 109. носите клирички школски фонд; а за границу додато је као §. 111. још ово: „Предстојећа одређења §. 1. до закљ. §. 110. важе у начелу и за војену крнину, но са модификацијом, да се при примењивању и изведењу овога закона у граници нема ићи на заповедателно одређење постојећих смешани школски община, у корист подизања србски вероизповедни школа, да се даље тај закон и код сами чисти србски вероизповедни школа има извести само са обдржањем садашњи школски установа са најмогућнијим суоброзовањем исти са нормама у овом закону прописанима, које суобразовање (Vereinbarung) да се учини са митрополитом“ у Карловцима и да се напоследку при том има сваки приморавати поступак избежавати.“ Овај §. обара све предње, и жали боже штампе и папира на то употребљени.

Шта је то „митрополитско звање“ то не знамо.

IV. Митропол. црквено-школски савет. У к. §. §. 20. и 21. изостаје је назначење „први“ (одсек), што је исправљено; но 2. 3. 4. и 5. алинеја к. 21. §. битно је и по стилу, и по ствари изменута, и у једну дугачку алинеју преображена. У к. 21. §. стои овако:

§ 21. Одсек суди као друга инстанција у свима предметима, који му путем апелације или конкурса од дотичних консисторија на вишу преуду поднесени буду.

У делокругу II. одсека спада црквено-общинска и школска управа у последњој инстанцији, и по томе решава предмете црквено-общинске и школске администрације; решава, даље, у границама постојећих закона у свима предметима унутрашњег устројства народних главних и основних школа; одређује учебне предмете, план и метод учења у тим школама.

Руководи виши надзор над истим школама, као и над оним вишим училиштима српским, која своју особену управу имају.

Подлистак „Заставе“.

Два села у Панчеву.

Од како пештанска „Преодица“ уведе села у ред наших забава, даваше се таква на све стране оностраног Српства; вароши и села натичаше се у томе, само Панчево изостаде из тог кола. Узрочи су томе разни, па баш због њихових разлики несам вољан напомињати их овде, доста да Панчевци неуживаше оне просте, непријатељне, чисто српске забаве, које нам села дају, све до св. Саве о. г. У очи тога дана на редовном састанку певачког друштва покрену се мисао, да се сутра дан „у славу првог српског просветитеља“ село приреди, и мисао постаде делом. О св. Сави осане оглас за село, на које се „сав народ, старо и младо, мушко и женско“ позива, а „уздак безплата“ ставља. Чим се ова позивница угледа, настаде жубор међу Србадијом, свако ти то о селу говори, једно друго нап позива.

У вече већ око 7 часова вревита свет у двору „код трубаца“, ма да је почетак за 8 часова заказан. Дворана је пре почетка у велико пуна; у њој се види мушко и женско, старо и младо али — само од трговачког и занатлијског реда; ратара беше само неколицина. Око 8 часова дође председник друштва; он буде са бурним „живео“ дочекан. Затим отвори певачко друштво с двома крајним песмама ово прво село у Панчеву.

Др. Пенадовић ступи тада на среду и поче говорити „о св. Сави.“ Говор овај ма да је у главном добар, не можемо с тога одо-

II. одсек расписује стечај за епархијалне школске надзиратеље, испитује дотичне консисторије мњење и предлаже влади једнога на потврђење.

Он даје сваке године и државној власти и путем печатње народу извештаје о стању и напредовању главних и основних школа.

У уредбама пак овако:

Други одсек је виша власт у свима црквено-административним и школским пословима и решава у другој инстанцији предмете поднешене му путем призива. Он има виши надзор и управу србских народних и средњих школа у целој црквеној области, и даје те школе преко главног школског надзиратеља повремено прегледати; узима на знање наименовања учитеља основних школа, која су обавиле консисторије, или чини приговор против тих наименовања; наименује учитеље главних школа и професоре препарандија; одобрава одпуст учитеља или њихово постављење у мир; дозвољава, да се подигну нове школе, ил да се постојеће основне школе повисе на школе главне; потврђује школске ферије; одобрава примање питомаца у препарандије; подељује стипендије одређене за изражавања гимназијских и препарандијских професора, девојачких учитеља и економа; чини нашој влади предлоге о уведењу школских књига, подноси јој представке ради потврђења епархијалних школских надзиратеља и ради наименовања главног школског надзиратеља; pazi на тачно извршење школских правила, установљених с нашим највишим одобрењем; подноси нашој влади прописане исказе и потражена обавештења, чини саопштења народу сваке године путем штампе о стању и напредовању србских школа.

Разлика ће свако увидити; с једне стране аутономија община у обзиру школа знаменито се ограничава; тај савет чини приговоре против наименовања учитеља основних школа; шва више учитеље главних школа сам именује дозвољава, да се подигну нове школе, или да се постојеће основне школе повисе на главне; с друге стране влади „чини предлоге о уведењу школски књига и подноси јој представке ради наименовања главног школ. инспектора, и т. д.

§. 25. 26. и 27. уредаба сасвим су нови и додати.

По §. 25. остаје противу решења митрополита савета призив на владу.

То је жалосна октројка, али ако се врх савет у први ма устроји по октроисаној извршној уредби, т. ј. да га синод избере, то и неостаје друга коректива „патронатског поступка.“

§. 26. каже: да се у §. 8. одређене плате и паушале консисторијални чиновника исплаћују из „неприкосновеног“ фонда, плате и паушале шк. надзиратеља (§. 171. из клир. фонда, а плата нар. секретара (§. 18.) из оба фонда сарамерно њихој главноци.

§. 27. веди, да одређења о наименовању и плата приседника, вишката, бележника и писара консисторијалног остају донде у крепости, док конгрес другачије што не реши.

V. О србским црквеним народним добрима и фондацијама. Овај је наслов променут овако! О управљању манастирски добара и србско-народних фондова. Промене у ствари ове су: §. 9. додате су ове речи:

„Донде, док конгрес, који ће први доћи, неучини сходне наредбе о рачунској контроли

брити, што надичаше на црквено-историјску расправу, а на селима ваља популарно говорити; специјично православно гледиште мора се у свима говорима на српским забавама напустити, јер су нам сва браћа мила и драга, по речима увенчаног црногорског песника: „Непитајмо како с' који крети, већ чија му крајца грије при.“ Говорник беше са „живео“ испраћен. По свршетку овог говора отпева певачко др. и опет две песме, које су наравно са изврше извржбе одушевљено примљене.

Сада стаде на среду професор Јован Павловић. Он говораше „о просвети и слободи.“ Говорећи о осећајима, што дан св. Саве у Србима буди и називајући их „мили и тужни“ вели: „Дух нам је однесен на лаки крили нар. сећања посред седмострне Жиче и као да гледамо живим очима слугу божјег и учитеља народног, где скида вечиту светлост о неба и преноси је на земљу међу свој народ, где разгања таму незнања — робовање, и просипа видело истине — слободу, где лежи од тешке болести, што се зове слепота разума и свести људске и народне.“ Говорник разлаже даље, како је св. Саву одушевила једна мисао, и рад ње „одрече се свега чедо меда и шећера, чедо злаћаних двора, свиле и кадиле;“ та мисао беше просветити народ, она је претворила Саву у Растка, она је уродила богатим плодом, давши народу учитеља а цркви врсног слугу, који школе и цркве подизаше. Напомиње како је народ српски добио свој спољни облик у држави, који чуваше и брваше јединство и целокупност народа, како народу стаде растети снага на све стране, но

односећој се на народне фондове, фондације, манастирска и друга црквена добра, остају у крепости досадање наредбе о издавању зајма, прегледању рачуна народних фондова, фондација и интеркаларних прихода управљених дијецеза, као и упутство за асистенте.

§. 12. У ориџиналу стоји овако: „Школски и препарандски фонд у Пешти по природи својој има се такође ставити под управу црквено-народних фондова.“ — А у потврђењу: „Кад фондови, којима сада управља депутација грчко источних школских фондова у Пешти, буду подељени између српске црквене области и између арадске и карансебешке дијецезе — спадајуће на црквену област романску — предаће се део, који ће отпасти на карловачку црквену област, управи српско-народних фондова.“

У §. 18. изменута је друга половина; конгрес је казао овако: По томе она ће (администрација фондова) капитале фондова по учиненом испиту довољне сигурности у зајам давати, рачуне водити, поднесене прегледати, рачуноводитеље ослободавати, или на одговор узимати, и у обще дисциплинарну власт у овој струци извршивати.“ А уредбе кажу: „По томе она ће после учињеног испита довољне сигурности чинити нашој влади предлоге ради издавања зајма, водити ће рачуне, и подносити ји на начин досадашњи нашој влади на прегледање, прегледаће поднешене јој рачуне, и ослободиће рачуноводитеље, или ће ји повући на одговор, и уобще извршиваће у том обзиру дисциплинарну власт.“ Разлика је у горе развученим речима.

У §. 22. додате су речи: За епитропе постојеће посебно упутство.

Додат је још §. 34. који гласи: Плате чиновника управе нар. фондова као и други управни трошкови намирују се из обадва народна фонда према стању њихове главнице.

Ово су разлике и октројке у ствари самој, а што се октројке у начину решења, и у извршној наредби тиче, о том други пут. Са горњим успоређењем, које је комисија српске общине Новосадске уз припомоћ тројке: г. актуара Зековића, г. Јосима Јосића, учитеља главних школа, и г. Петра Илића учинила, саопштавамо са узгредним примедбама нашем свету на размишљање, а и ми ћемо се на једине тачке особено свратити, кад нам текући „премни“ предмети одушке и простора даду.

Следеће редке из бугарског листа „Народност“ кои у Вукурешту излази, саопштавамо, да наш свет зна, како Бугари, и то млађи нараштај о Србима у Србији и Босни мисле, а уједно и адресу босанску на султана додајемо. Међутим нежемо а да не пропатимо обоје са неколико речи. Два начина има да се бој за ослобођење хришћански народа на истоку заподене, или иницијативом, одпочивањем једне од устројени и оружани држава (Србије, Романије, Грчке), или устанком окованих народа у Турској. Ако држава која, или све државе иницијативу узму, онда нема сумње, да треба да и оковац делови народа синцир са себе стресу, и на све стране устану. По ако се бој устанком оковани Бугара, Србаља, или Грка одпочне; то мора устанак маха добити, по свој земљи и народу разширити се, да околне државе у одудну акцију ступе. Ми би у интересу сигурнијег успеха желели, да

кад хтеде да достигне врх славе своје, ал оно захуја олуј из Азије и дрво српске слободе скрха се. Говорник пита како мора српском срцу бити које бије за део народ кад се сети народне поцепаности и туђинског тлачења?

Незнам шта је горе, нит британска сабља ил мекан памук. Бритка је сабља у Турчина, а мекан памук то је невера латинска и монголска. Али нит ће британска сабља уништити народ српски, нит ће му мекан памук поштити крв, ако му се науком и истином дух просвети и ослободи од окова, што му свет замудујују и стегу тако, да не може да дође до сазнања својих природних човечанских и народних права. За то ослобађајмо дух од свију стеге, што их прави незнање, да би на тај начин разбудили и свест о својим правима, која је за сада на жалост притиснута теретом туђинског јарма. У то име: ево деснице!

Овај говор беше неколико пута са одобравањем прекидан, а на крају са бурним „живео говорник“ поздрављен.

И опет се заорисе песме, што сећају Србина на цвиелећу браћу и на задају Срба, заорисе се песме „Ево деснице“ и „Хајд на ноге.“ Припев у последњој песми „Што је било негда наше, опет мора бити наше,“ извазало је тако велику узрујаност, да се неколико минута ништа чути не мога.

После мале почивке устаде председник те наздравил сакупљеној браћи, захвали се на многобројној посети и позва их на угледање на Саву Текелију. За њим устаде Каменко Јовановић и наздравил „јунацима 19. века“ у опште а на посе Владимира Јовановића, који

државе иницијативу узму, да бојно коло поведу, јер су оне кадре, неоружану браћу оружати, обучити, и на добар пут управити; ми ни досад нисмо пропуштали, да зламања и прилике учавашмо, и да постојеће хришћанске државе, а нарочито „Србију“ у згодну време на бој за ослобођење своје браће, у чему и осигурање властите будућности лежи, подстичемо, и ако се скорим те прилике укажу, и опет ћемо нашу дужност чинити, али баш зато, што су те прилике близу, нека се наоружана браћа наша у Босни још мало стрпе, Србија је сад подпуно спремна; она не сме и неће прву згодну прилику пропустити, она ће се показати достојном имена: „Јужно-славенског Пијемонта“. Што се босанске адресе тиче, то ако је она аутентична, нема много значаја, она се опет ставља на становниште „хатхума-јума“, турски „реформа“. Нема одти реформа ништа, нити ће икада бити. На страну са свити једанајст тачака, па треба само једну тачку, или боље рећи грдну палочину пригрити: ослобођење хришћански народа од турског господства и варварства, ујединење Босне са Србијом, Херцеговином, Црном Гором и Старом Србијом, и државна самосталност, и ако се султан на то непогоди: бој на живот и смрт. Ево шта „Народност“ пише:

У „Силеклу“ је изишла адреса, коју су Бошњаци поднели султани. „Та адреса вели даме бугарски лист много је слична бугарском мемоару, као што су и патње и муке свих хришћанских народа на балканском полуострову међу собом сличне и једнаке.

Осим тога свуда се већ види јавно што свакоме треба да падне у очи, да и Бошњаци Срби почињу да се брину сами за себе и да сами себи помажу, јер већ немогу да чекају, као досад, помоћ само од Србаља у кнежевини. — Србски новинари непрестају из дана у дан обасипати нас клеветима и осуђивати племениту намеру нашу да тражимо народу слободу, и називати оне наше јуначне борце, који су као што су Милош и Карађорђе у своје доба, подигли се на мрзка угњетача бугарског домовине, непрестају велимо ти „инспирирани“ србски новинари ове осветнике народна поноса и слободе му — називати „хајдучким четима“ и незнам чиме...

Пре негде лист „Србија“ ошину нас по носу, што смо искали да се Србија упусти у бој, који су започеле чете, који су се у туђини сакупили.

Но, господо! Нити смо тели нити хожемо, да вас на силу натерујемо, да помогнете браћи својој, но при свем том нежемо нам писати у грех, ако се ми за себе стараме, те нежемо равнодушно да излажемо тело и душу бичу турскоме. Господо! знајте, да тај бич боле, што ће вам умети и сваки Србин казати, који зна за куду Небојшу и за турско коље. Опростићете нам дакле што нежемо да чекамо, кад ће доћи воља господи у Београду, да нас виде полумртве, и да виде савршену пустош нашег отачаства.

То ми нежемо, а ето се и код наше једнородне браће Бошњака показује, како им је дотепчало чекати, докле ви с дипломацијом а ла Жеков у „Световиду“ помоћу Маџара и Бог зна још чијом другом ослобађате Босну, која издише под ногама азијатским.

То, видимо, а ви се правите да певате песме о југославенском Пијемонту, а тога Пијемонта ни они, који су у Србији немогу да виде, а Србија право да кажемо требала би да буде

после дуге а тешке борбе „за слободу и народ“ излази као победитељ. Још наздравил др. Пенадовић воји народном, др. Св. Милетићу као особитом раднику на пољу народног напретка. Све ове наздравце беху с великим одушевљењем примљене и с громким „многаја љета“ пропраћене.

Друштво се затим веселило све до зоре. Овако је текло на првом селу у Панчеву; оно је потпуно задовољило овдашње Србе, и сваки је од њих пожелело чешће оваково првавање.

Ја споменућу напред како је у дупком пуној дворани само неколицина ратара било; ово даде некој браћи повода да негдашњу своју мисао „село за ратаре“ опет покрену, те се тога ради на прве ратаре обратише и — мисао ова буде од њих пригљена; они одма начинише молбеницу на певачко друштво ради суделовања, а ради места обратише се на ваљаног Србина, угоститеља „код златне патке“ у горњој вароши, који драговољно уступи свој гостионић.

„Ова молбеница буде одбијена јер је певачко друштво нашло добро решити већином гласова, да не судолује на селу ратарском „код златне патке.“

За њим говораху још учитељ Ј. Илић „о упућиву домаћег васпитања деце на њихово школско изражавање“, а Каменко Ј. Јовановић читаше „о чувању здравља.“ Све ово беше са „живео“ примљено. После отпеваху реални више песама у кору, на које им сваки присутан Србин захвалан беше, јер они своје воље но учинише оно, што је у дужности пе-

Пирмонт, — или ако неће они у Београду да увиде, да је Србија то, а они бар нека раде како треба за своје интересе, а са сами планови по артији неће се никад ослободити Босна, ако се уобште у Београду и мисли на ослобођење њено.

У два три „приврженика“ Београдска, који разносе новце „за Босну“, а при том још ко зна како раде, у то се само немогу Бошњаци поуздати и врло паметно чине, што су почели да се старају сами за себе.

Ево и садржаја помислите босанске адресе:

Подписани верни поданици Н. В. најмилијостијег султана Абдул-Азис-Хана, као представници свију Хришћана по босанском вилајету, моле га, да благоволити, да испуни следеће жеље нашег народа.

1. Народ слободно да сме обратити представнике у судови и скупштинама, и они, који добију више гласова, да се намештају, да извршују службу, за коју су изабрани.

2. Сва судска ревизија, као уобште и сва званична акта, која треба да потпишују Хришћани, да се преведу на босански, т. ј. српски језик, и то тим више, што у тим крајевима има Турака, који незнаду ни речи турски. Често се догађа, да чланови суда морају да подишу акт, за који незнаду ни шта има у њему.

3. Грађански закони да се преведу на народни језик да се може разумети, и да се може по њему владати.

4. Бумручке тарифе такође да се преведу на српски језик да знамо, шта имамо плаћати.

5. Да се допусте, да Хришћани могу сведочити у судови. Сваки дан се говори о равноправности свију султани поданика без разлике вере и народности, но на делу ми хришћани невајемо те милости.

6. Заптите да немогу сомовољно узимати нам коње и кола под изговор да их узимају за царску службу (беглук).

7. Закупници данка да несмеду више узимати него онолико колико смо дужни, да дајемо од наших производа. Овако им се даје колико ишту. Кад онеду да више узму, а они се прудеру: „дај ђауре“ и бедни народ трчи оскудицу и сваку другу светску невољу, само да може да плати данак.

8. Државни чиновници да нешаљу ма у које време врачлје да куле данак. Ту се прави злоупотребе, од кога сви патимо.

9. Словите турске спахије, који недају земљоделцу ни рече ни прова ни марве, и који их гоне и у правике да на рађу иду, да поступају са овим човечки, и да немогу да ји одбијају кад год онеду. Та злоупотреба праве стеге земљоделцу, то унижава број просјака, а смањава државне приходе.

10. И хришћани да се примају у службу полицију.

11. По школама, које су здраво сиромашне, да се раздају потребне књиге. Народ ће драговољно плаћати печатњу, ако му се дозволи, јер досад му је забављиво да купује књиге изван земље.

Имајући нужде босанска народа, ми се не тужимо ни на кога; иштимо само да се потврди старо стање робије и надано се, да ће нам се испунити наше народне жеље.

(Следеју подииси.)

ДОПИСИ.

© Из диштрикта вел. кикиндског. Познато ће бити читајућем свету, да је г. Паја Трифунац, као краљевски комесар, месеца септ. 1867. године, по својој вољи рестаурирао магистрат, представничество и диштриктуални община поглавари и заступнике, кои ћеду слепо орудије његово бити, — као што се то на скоро и осведочило, кад су га као министериалног чиновника за земаљског посланика у срезу Вашихидског изабрали.

Г. Паја Трифунац 1867. имајући власт у рукама, још онда је врло добар рачун направио за своје, своји сродника и скутоноша себичне цели. У магистрату, — изумијајући мало њи, у ко-

вачком друштва лежало, које се не знаде у општо, српској ствари увисити, над партијним страстима. Живели реалци!

Професор Павловић закључи сада село, захваљујући се на многобројној посети; повз ратаре за се и у будуће увек овако свестни покажу, па да се не устручавају ни на „беседу“ што је певачко друштво у суботу 15. т. м. приређује у што већем доћи. Али Србадија нехтеде се покренути са свога места, те тако декламоваху још два реалца нар. песме.

Једва сада поче се женски свет разилати, дочим мушки па и прилично женских осталоше, да се даље весеље. У гостионици се распремиле столице те се играше коло уз гадаше а у собама напијаху се здравце др. Милетићу, кнезу варошком и појединим говорницима; зати оде друштво из соба у гостионик напи здравцу ратарима, нашто се заори „устај, устај Србине!“ то беше права милина гледати из прикраја како се свако радује, како свако у вис чашу диже и громко припева. Друштво се све до зоре лепо веселило. При растанку захваљиваху се ратарима говорницима на љубави, руковаху се с њима и молише их да што пре опет село природе „да се не успавају.“

У сваком присутном грађани учинило је овосело особит упечаток, јер томе одушевљењу, и томе поретку од ратара, не мога се нико надати. Свако се у највећем задовољству са „ратарског села“ дома враћао.

Овако преведомо прва два села у нас. У Панчеву 13. фебруара 1869.

јима се преварио у свом рачуну, да ће његово слепо оруђе бити, — наместио је више њи своји сродника и верни скутоноша, а и код кикиндске общине, произвео је свог рођеног брата земљоделца за бирове, кои све могуће употребљује и чини, да свог брата Пају Трифунаца за земаљског посланика у Кикинди произведе, и за сада г. Паја Трифунац има за себе доста присталица, уз јаку подршку общински и магистратски чиновника, а и како да их неби имао, кад их је лебом захранио, и за своје цели у службе понамештао. Има дакле на руди свог брата кикиндског кнеза са общинским чиновницима, представницима и служитељима и осим тога већину диштриктуални чиновника и главом диштрикског бироа, кои један другоме узјамнице на руку иду и користеју један за другог, да обонца за посланике изабрани буду, и то г. Паја Трифунац као што реко у Кикинди, а диштриктуални бирог г. Лазар Видић у Вашихиду, диштриктуалном срезу.

Може лако обонца за руком испасти, јер су мрежу врло добро одавна разапели, на руди имајући све общинске поглаваре, њине верне слуге, који самосталног мишљења, из тешке своје простоте немају. А ова су се господа зато већ одавно постарала, да у свима общинама, поглавари и диштриктуални представници што више то боље, прости људи буду, како ћеду они своје цели, у сваком сваком свом предузећу лако, и у свако доба извршити моћи, и та несрећна простота и глупост, која за собом вуче и неваљавост, толико се у нас одомаћила, да нема ни изгледа скором изцелењу, и скороје немогуће код нас што поштено, паметно и по народ спасоносно произвести; јер нема ваљда нигди толико неваљавости, притворности, глупости и себичности, колико код нас, а и нема ваљда нигди мање самостални људи него у нас, кои би преднаведеним пороцима одпор давали, и зло на боље окретали.

Кад безпристрастан човек погледи, ко су народа диштриктуалног поглавари, общински и диштриктуални заступници, срце му заплачки мора, и неможе срцу одолети, а да не рекне, Бог убио онога који је удесио да је тако, а и онога који то одржава и бољим не замењује.

На прошлом земаљском сабору кикиндског, бившег посланика г. Петра Карађорђевића вољина главни његови колотова изневерила је, но ипак ако г. П. Карађорђевић у Кикинди, или у срезу диштрикта, к-о кандидат ступи, мислим да се неварам ако кажем, да му је известна победа, за противу којег од предречени кандидата.

Прво поменута два кандидата г. Паја Трифунац и г. Лазар Видић не велим да не желе нашем народу добра, али уколико ја и многи други изближе ту нану господу познајемо, знамо, да кад буду требало што о народном питању и благостању рећи, увек ћеду пре себе запитати, оће ли се то влади и њиним представљаним допасти и доуштајући њиови себични интереси и самољубије, да што за народ добро рекну и учине, пак ако ма које од предреченога њима на субок стоји, никад ништа рећи, никад ништа у корист народа учинити нећеду, и то је света истина.

Жалост највећа, и знак нашег грдног сиромаштва било би, кад ми неби у народу нашем имали много учених, вештих, родољубивих искрених и одважних људи, за свако народно унапређење. него што су г. Паја Трифунац и Лазар Видић, чија су нам дела, врло добро позната.

Боље би било, кад би та господа седла с миром, нас поштедела са њиним знањем и родољубљем, и непачала се у оне послове за које дорастили нису, и тако би и нашу и њину срамоту избегли. Они ако имају воље радити што у корист нашег народа, могли су, а и у будуће могу се сити на другоме пољу у корист народу наредити. Обонца налазе се на таквим позицијама, да могу довољно дјелати, ако воље и знања имају. Руке су им одрешене, а поља увелико отворено; али неграбе се та господа за посланство што они вољу народ, и што они мисле незнам шта у корист и отаџбине учинити, и из бојазливости, да нико други неће моћи то учинити што би они учинили. Не! Боже сачувај, него шта је? искрено да кажем, они желе покрај садашње своје велике плате и један и други јошт новаца добити; желе као земаљски посланици веће званије и јошт коју великодостојничку титулу, или какав орден добити; а то је чиста и јасна себичност.

§ Панчево 13. фебр. Почеше дакле већ једном падати образине неким „Напретковцима“. Знао да многим неће по вољи бити, што је Карађорђевићу суђење јавно, јер ће се из испита дознати доста шта, што се неби дознало, да није јавно суђење. Но још да се испитије мало строжије, можда би се још шта више дознало, него што ће се овако дознати. Ако сад неувиде присталице „Напреткове“, ко је на убијству кнеза Михајила радио, да ли сурадини „Заставини“ или „Напреткови“, тај нека слободно иде у Обреж оду Баби, да му чати

„велику молитву“. И заиста, кад човек само помисли, како је после убијства кнежевог, а и дан данас „Напретак“ јед свој на „Заставу“ и њене сураднике бацао, па кад сад из испита у Пешти види, шта је радио Аца Зуб, главни сурадин „Напретков“, мора памет стати човеку, одкуд неким људма такав безобразлук, да смеју своју кривицу на друге бацати, поред свег тог, што је њино дело изишло на видело. Овде ми је приметити, да није новосадски „крокодил“ потказао први за брошире, већ да је за њи први казао Митар, брат Филипа Станковића, да их је добио од Андрејевића, и усљед овог затворили су били зимус Андрејевића, и тек кад је крокодил видео шта је, онда кобајати и он преда суду.

„Напретак“ толико и толико пута рече: „Застава“ је потстрекавала писањем својим на убијство, поред свег тог, што сви знамо да то није истина. Она ако је и који пут и рекла мало опорју реч српској влади, рекла јој је због тога, што је уверена била, да неради добро. Ето и Напретак сада напада на владу у Београду, па шта би по логици Напретковој отуд требало за Напретак изводити? Но само да он тајом неради! Сурадини Заставини увек јавно српској влади њено мане и погрешке обелодањиваше, а неслужбене со никад пашкилама, нити икад у њој написаше шта против живота кнежевог, или да позиваше српски народ у кнежевину, да се побуни и да га збади са престола.

Но да видимо како „Напретак“ и његови сурадини радише. У њему се истина сваки корак српске владе одобравао и похваљивао, не гледећи дали је добар или не, но његови сурадини у потаји коваше отровне стреле против живота кнежевог, и они су управо почетници завере против живота кнежевог. Докле „Напретак“ дизаше покојног Михајила у звезде а његове министре као највеће родољубе и дипломате, дотле сурадини његови писаше брошире против кнеза Михајила и позиваше српски народ у кнежевину да га збади с престола, називаше га највећим тиранином, и писаше султану писма, искаше дукате да се направи буна у Србији, и нудише султану своју услугу. О овим може се сваки уверити, који узчита у испиту Карађорђевићевом исказ сурадина „Напретковог“ Аца Зуба.

Шта ћеш сад јадни „Напретче“ рећи, кад сам Аца Зуб признаје пред судом шта је радио. А што је он радио, то је зацело и твојој дружини познато било. Ево сад сте показали како умеће бити верни вашим господарима. Од српске владе примате субвенцију а са непријатељима њеним шуровасте и радисте на робовању завереника. Овај вац поступак нека служи данашњим вашим господарима за науку.

Што се пак тиче Стевана Андрејевића из Земуна, који је наручио Аци Зубу броширу и писмо султану, то мислим да ће сваком познато бити у каквом је он сношају са свагдањим генералима аустријским, који су у Земуну били, стајао. А још кад се и то узме, да је он и генералу Филиповићу показао броширу, даље, кад се зна за писмо Теје Радосављевића Карађорђевићу, гди га теши да неизгуби наду, да неће више доћи на српски престо и да му је и гроф Рехберг наклоњен, онда нам све јасније јела ствар долази.

Оно, што је на испиту Аца зуб исказао за Андријевића, то је све још јесенас дописник из Земуна у „Застави“ исказао, и сад се посведочио да је дописник истину писао, но ипак је Андријевић дописника Заставиног назвао опадочом.

Аца Зуб дали незна или није хтео исказати што је све Андријевић са оним броширама радио, незнам, но у колико сам из поузданог извора дознати могао, ствар овако стоји. Он отиде Карађорђевићу (већу рећи кога послао) излаже од њега дукате за броширу и писмо султану, Аца Зуб састави их и он брошире да печатати код Фука. После је за њих јавно своме шефу Филиповићу да су готове а да би и од Михајла што заслужио, рекне покојној Анки, коме је предао брошире и тако јих полиција Христића увати и осуди на робију оне код којих су се нашле. Дали је Филиповић знао, да је он за њих Михајилу јавио, то незнам, но тек то знам, да му он није наложио да за њих јави. Из овог се види, какав је Андријевић. Он уме у једно време на више шпицловати. И овај се човек, као што ми више Земунаца рекоше, фали, да он из Беча 2000 ф. прима, што шпицује, шта се догађа у Србији. Тешко свакој влади, која Андријевића потребује. Но није он само Аустријске владе шпицл, он је већ и са мађарском владом направио познанство. Тако га је зимус шиљала у Влашку, ди је неки 6. недеља остао, он има тамо шогора код агенције српска чиновника неког, па под видом да се код њега у гостиња бави, јављао је у Пешту шта се тамо ради. Зато је ваљда могао и бити болестан, па нећи на суд у Пешту! Мени није толико чудо, што се аустријска и мађарска влада обраћају на Андријевића, но то ми је чудо, да таког човека Земуници за татора изабраше. Из овог може се увидети свест аемунских

грађана! Како ди су ти родољуби и свештеници земуници, да буде свест народну.

Које досад и веровао у правичност мађарског суда, тај се сад уверио, да је у заблуди био. Може ли се већа неправичност показати, него кад се Владимир и Каравелов седам месеци, за бамбадава држе, а Аца Зуб и Андрејевић не само да јих глава незаболе, што су писали брошире против Михајила, што су робовали људе за преврат, него се још употребљују да мирне људе денунцирају!

Ми граничари, досад смо молили Бога, да се граница укине, но сад кад видимо, шта се све у „уставној мађарској“ ради, сад волемо да и даље, до бољих времена останемо граничари.

П. У Жабљу 13. фебр. — У 17. бр. „Напретка“ неки дописник из Жабља од 4. фебр. јављајући о организовању наше црквене општине, прича у нечем, како неистину, тако и оно, чему није овде места. — Допустите ми дакле, да у хатар истине и објаснења ради помонуте ствари и ја са своје стране неке приметбе овде наведем, и тим, у колико послани вам пређашњи мој допис допуним, у толико и овај у „Напретку“, колико је нужно, пропратим.

Није, као што у „Напретку“ стоји, изабрано 64. општинара, но само 60. из којих је опет 24. одборника, прописаним редом, извучено; дакле број одборника и попуњење скупштине укупно не износи 88. већ 84. а са перовоћем, који није из средине општине изабран, свега само 85.

Није, као што се у „Напретку“ вели, истина, да је Сарајлија, при свом напору своме, једва два гласа добио, јер о првом избору скупштинара имао је он 23. гласа. Што пак и поред 23. гласа Сарајлија не испале за скупштинара, сасвим је наравно, кад се узме, да 30. гласова имађаше онај скупштинар, што доби најмање гласова.

Није, као што у „Напретку“ стоји, истина, да је Сарајлија што допринео томе, да г. прот не буде председник, јер г. прота нити се коме нудио за председника, нити после протестовао, што председник није, већ је пре и после избора просто рекао: „Сваки, који је скупштинар, може и председник бити.“

Није, као што се у „Напретку“ каже, истина, да изабрани председник ни писати не уме, јер тога ради баш и држе га прости људи за учена, што писати зна.

То дакле све, што досад рекох, није истина, ал ово, што сада мислим рећи, не само, да истина није, него је и најгиднији, најподлији начин клеветања, којим се бајати мисли опрати онај човек, коме је само требао шајкашки рит па да и оно мало поверења изгуби, што га је код народа привидним родољубљем својим кад и кад задобило.

Одкуда то стоји, да, ако у Шајкашкој Сарајлија што учини, да се одма и Милетића то тиче? Одкуда, велим да је Милетић крив, што Сарајлија није дао Жабаљанима ритско сено, као обично, покосити, већ онако непокошено предао конзорцији? Та Милетић, Бог вас видео, и незна зато, па што одма њему то подмећете, што за њега записоте, питам ја вас ви ниске душе, ви бранијоци себичности и шарлатанства! Но што трње записе за све оно, чега се дотакне? што воле, да доре и пара. Па тако и ви. Али — као год, што нико каљајући другото, себе опрао није, и ви нећете. Зна народ своје људе, јер дела су ту, која недају лагати.

С. — Из Ердевице. До мало дана састаће се заступници на справитишћу загребачком, да троједницу подјеле — организују. — Да ће сваки, који је нош, у принашању жртве на олтару мађарском, подизао, сада од Мађара пештански и њиови присталица у троједници, награду своју примити, о том се нико у народу, који је рад банске конфоренције читао, пошумљати неће; јер видимо да се конфоренција за то бринула, а уверени смо, познавајући справитиште, да ће и оно све параграфе конфоренционалне еп блос примити, те том приликом последњу услугу покојној уставности земаљској, автономној жупанској и общинској, учинити, шаку земље на покојнике бацити и песму жалосне успомене одивати.

Чину том ми се ни мало нечудимо, јер кад су данашњи посланици Рјеку и Међумурје без боја туђину напустили, кад су крв своје деде и зној труда народњег — новац, — а без питања народа, на жртву принели Мађаром, зашт да неби и оно мало слободнице жупанске и общинске, такође заштитником својим поклонили и то тим радије, што ће се онда лакше она 2.200.000. фр. на верне слуге жртвеника мађарског поделити моћи; ал се чудимо и довољно се начудити неможемо Мађарима у Пешти, а и целом мађарском народу, како може допустити, да неколицина људи земаљске правце сарани, кад зна да то против воље народа бива? Како може са народом, који му у сваком предузећу сметати кадар је, у отворено непријатељство ступати? Како се несети, да непријатељство између Србо-Хрвата

с једне и Мађара с друге стране, трећем у рачун иде, да је то непријатељство већ један-дуг слободу на десетина година саранило било, и да то непријатељство и опет слободу и нашу и мађарску на десетину година саранити може и оће? Како немисли, да су немађарски народи у Угарској год. 1848. изучили школу, коју више заборавити немогу и нећеју? Како неизрачуна, да му је узданица изван Угарске слабачка, пак било она у преко Литавији, била у Турској? Како невиди, да што се силом оће да уради, мора од противне силе силније бити? Како невиди, да су Мађари зрнце песка у пространом мору славенском а у 1869. години?

Све ово кад би видели Мађари, морали би, или у великој Угарској са народима изравнати се и мирно плодове уставне слободе уживати, или највећег пријатеља и најмудријег саветника свога Л. Кошута послушати и у малој Мађарској, договоривши се са суседним народима, слободну државу створити.

Или, можда се уздају Мађари, у занешности својој, на девизу бивше Австрије: „divide et vinces“! пак ако се баш заиста у то уздају, зашто неравне живот угарски народа за толико прошли векова, са животом од данас? Онда се народи сви заједно непренуше од сна; онда Словаци незнадоше за Србе, Хрвате, Румуне, нит ови за њи, а данас су то браћа свесна заверена против угњетача своји, пак били они који му драго и непознају их у другом, доли у Мађару и Мађарону, пак нема више те силе у Мађара, која је правду немађарски народа у Угарској сатрти кадра, и што се за тренутак затајајује, нека немисле да се затајало за навек, јер тренутком претиснути народи, одговарају пуни свести: „притиснуто јаче, све на више скаче.“

Стара Паланка 2. марта п. р. — Данас држаше Срби из Паланачког, или боље рећи бирачког Бачког среза договор о прот-кандидату Сави Вуковићу кога никако због његови начела, и његовог давно познатог програма за посланика нећеју. — Искупивши се овде Срби по неколико из сваког села целога среза бирачког и консолидоваше се. Изабраше сталан одбор, и овоме једногласно додеподи-саног за председника. По томе једногласно закључаше 7. општина, које броје око 2000 бирача г. Саву Вуковића никако за посланика овога среза небирати, и њему свога гласа недати. У осталом се закључи једногласно и ово да само оном ћеду свој глас као посланику дати који ће левак и народности заступити бити. — Који желе као кандидати ступити нека се овде пријаве код председника одбора. Никола Дракулић Јован Стојаковић перовођа. предс. одбора.

СЛАВЕНСКЕ ЗЕМЉЕ.

РУСИЈА. Одеса фебр. Од неког доба долазе амо многи морнарски официри из Америке, који се одма примају у службу. Морнари се изавредно траже, особито Грци и Срби из Далмације, којима се све дуло плаћа. Но поред свих тих привидно добрих нагледа за трговину, трговци су нешто скучени, јер се у позаданим круговима не таји, да се у случају рата Одеса не може држати. Кажу сада, да је варош на негодном месту подигнута и кад се жељезнице већма рашире, издмаиће је други друмови око црног мора што овдешњи Грци већ предвиђају и по чему се управљају.

Из Кронштата су, приликом хиљадугодишнице славенског апостола Кирила, телеграфисали чешком народу, шиљући им братски поздрав и желећи им успеха у њиховим тежњама.

Нови Сад, 20. фебр. Припрема за изборе и у нас већ почиње живља бити. Из Сомбора добили смо прекјуче телеграм, који нам јавља, да је тамо 17. фебр. био велики збор бирача слободомне српске странке, да је у њему прочитана посланица средишњег одбора у Новом Саду, и српски велики бечкеречки програм, да је овај усвојен, а јуче дође нам телеграм, у ком се јавља, да је изабран одбор од 54. лица, и да је за кандидата извикан г. Ант. Коњовић градоначелник, који се опозицијоно народне странке држи. Овом приликом можемо и то јавити, да су Сомборци Срби за Вел. Бечкеречку конференцију били одредили двојцу изасланика, но да су ови заостали, што се глас био разпрострео, да се преко Тисе прећи неможе, као што је налик и биле, јер је онда прећи могао само, које згодан час уловио. Јуче је средишњи одбор закључио писати: роман-ском средишњем одбору, да му овај саопшти романско кандидате у смешаним срезovima; г. Свет. Поши: да јавно прими кандидатуру у Зичидорфу, и да би се што пре тамо видити дао; пошто противници глас разпростире, да одотупа од кандидатуре, што по нашем знању није истина.

Чујемо, да ће Срби у С. Ђурђу гласати за владиног кандидата Урбана за то, што је овај нашој тамошњој цркви знаменитије поклоне учинио; но ко је поред Српкиње онолико срп-ско благо наследио, и дужан је био цркви

поклоне учинити, а не да се тим још душе купују. Ми се надамо, да ће околни Срби, особито Новобечејци знати и хтети освестити наше С. Ђурђане, и остале Србе у оном срезу, и склонити, да гласају на народног кандидата, на кога су се Срби и Романи сло-жили, или се сложе. Бечкеречки одбор јавио је средишњем одбору, да за С. Ђурачки срез остаје Роман г. Лазар Грујеско народни кан-дидат, кога је избор осигурао. Пошто је ле-вичар г. Хусар одустао од кандидације у том срезу у корист народног кандидата, то је Вел. Бечкеречки одбор препоручио Србима и Ро-манима у жембољским срезу, да кандидацију г. Хусара у том срезу подпомажу, пошто са својом мањином не би народног кандидата иза-брати могли. На позив средишњег одбора при-мо се г. Лаза Костић, кандидатуре у опште, ако гом српском срезу оскудица буде. И тако је он у резерви народни кандидат.

— Јуче 19. фебр. намештен је у Новом Саду мост на Дунаву.

Из Ст. Бечеја пишу нам од 18. фебр. Попис брача у нашем срезу досад колко се јавити може овако стоји: У С. Томашу 519 Ср-баља — 150 Мађара. У Турји 226 Срба — у Петровом Селу — 150 Србаља, — 250 Ма-ђара с Чивути. У Ст. Бечеју још траје попис; Србаља се до 4 сата по подне уписао 420, а Мађара с Чивути 390. — Сутра се почиње у Фелдварцу.

— 4. о. м. по подне попис ће бити у Те-мерину. Тамо ваља пазити и на то смо умо-лили г. Матића.

Различно.

(Разквез А. Карађорђевић) искао је да га на јемца на слободу пуште. Јемци су Петар Чар-нојевић и Барон Лудвиг Фелдвари. Суд му није о-добро захтев.

(Далмација) Једва је једанпут пало на памет Цислајтанском министарству, да у Далмацији треба да буде српски језик званичан. Кажу, да је мини-старство поднело у том смислу предлог цару на одобрење.

(Удовица пређашња председника Лин-колна у Америци) искала је од сената пен-зију. Сенат јој је молбу одбио. „Нејорски Хе-ралд“ побјага том приликом молбу Линколнови-це те у заједној шапи вели: Госпођа Лин-колнова врло је савесно извршавала своје дужности као супруга председника, јер је у читавом Вас-хингтону најлепше одео носила. Но ипак деца Лин-колнова имају изгледа да ће добити до 75 хиљада долара.

(Отварање прашког сабора) очекује се почетком месеца Јунија.

(Лађе оклопнице.) Русија гради у Крон-штату шест нови оклопница, од којих ће три већ овог пролећа готове бити.

(Самко Маширевић приседник краљ-ског стола) постао је за своје заслуге мађарским пле-мићем.

(Најмања парохија на свету) то је Вацка парохија, јер осим пароха и првезака нема више ниједног члана те парохије, почем су сви други изумрли.

(Конференција ердељских Романа.) Милеларију позвао је Романи да се 7. Марта п. р. састану у Кезмару, да се договоре за заједнички рад при предстојећим саборским изборима.

(Из Пеште) пишу прашкој имперсондејци, да су сви изгледа, да ће се укинути биљеговина на новине и исереате.

(Атлина) Амерички посланик саопштио је грч-кој влади, да савезничке државе искрено желе, да се одржи мир између Грчке и Турске и он је сам овлаштен, да обема странама званично понуди своје услуге, у колико то може бити, да савезничке др-жаве не повреду неутралност.

(Хамбуршке новине) приповедају једно-жалосно — весело позорје. Неко друштво давало „маскен-бал“. Ту је био један у Визмарковој и јед-ан у Вајстовој маски. Обојица се најпре задри-вају, а за тим дође до жестоке политике, која се бојем заврши и то вожевима. Визмаркова маска паде од многих убодаца, друштво га изнесе и преда ле-кару. —

(Словаци) живо раде да у Сеници изберу на-родњака дра Хурбана за посланика на угарском са-бору.

Срп. нар. позориште.

Ред представа.

У петак 21 фебр. први пут: „**Поште-љаци**“. Шаљива игра у 4 радње, од Бар-јера и Коландија. Превео Јован Хапић.

У недељу 23 фебр. предпоследња пред-става у Новом Саду: „**Сан на јави**“. Слика из прошлости српске. Написао др. Јован. Су-ботић. Пре тога: „**Шаран**“. Шаљива игра у 1 радњи, од Јована Јовановића.

У уторак 25 фебр. последња представа у Новом Саду први пут: „**Чаша воде**“. И-сторијска шаљива игра у 5 радња, од Е. Скри-ба, превео В. Већић.

У четвртак 27 фебр. креће се позоришна дружина у **Панчево**.

Повлони на српско народно позориште.

Г. Вождар Вујић, поштар из Суботице 1. по-стиљонски фрак.

Стеван Николић, трговац у Новом Саду у име свога сина Ђоке две кутије лепа фиња прављена црећа.

Г. Данило Стајић из Ст. Бечеја једну лепу ша-лу, два златна опасача за шпаде, и један нов шишир на два роља.

Управа позоришна изриче своју најтоплију за-хвалност свима овим родољубивим приложницима. Управа српског народног позоришта.

Јаван договор уредништва.

На вјеш писема нашег скупиштеља у Вршци од-говарамо ово: с почетка је било забуне, јер се Аца и Арса Т-н за једну личност држао; то је изправ-љено, и Ђоки Т-ном увек се слао и шаље, и мора до поште кривице бити.

Г. М-у у Петрињи: Ми не примамо дописе за новце, још мање ако су лични. Што сте послали вратиће вам се; рукописи не шаљу се натраг.

Г. П. Ш. на реци Уни. Видићемо хоћемо ли и у колико ћемо моћи употребити ваш и друга четири Србина допис, у ком се у противу Стојана Унића бравите; заорно нам је, што некако и митрополита Дионисија тог обштепознатог турског чорбаџију и „рајину“ крвопију перете, а наш Стојан Унић по-уздан је човек. Што се позивате на турске и наше власти — пут вам је отворен.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

Кикинда 15. фебр. Шеница 88 фун. 4 ф. Раж 78 фун. 2 ф. 40 н. Јечам 66 фун. 1 ф. 90 н. Зоб 44 фун. 1 ф. 60 н. Кукуруз 72 фун. 1 ф. 80 н. Мутмел 11 ф. 30 н. цента. Семелмел 9 ф. 20 н. ц. Бело брашно 8 ф. цента. Лебно брашно 7 ф. 10 н. ц. Грашак 6 ф. 10 н. мер. Сочиво 6 ф. 50 н. меров. Пасуљ 5 ф. 40 н. мер. Крошпир 1 ф. 50 н. меров. Арна 18 ф. 60 н. фат. Сапуна 32 н. фунта.

Пешта 16. фебр. Трговина с раном била је прош-ле недеље ограничена због тога што се мало доно-сило, пак је тако и цена јој била она иста, који и прошле недеље. Промет износи на 100,000 мерова,

Шеница потиска 4.80, шен. банат 4.60, наполица 3.16, Раж 3. Јечам 2.30. Кукуруз 2.30. Зоб 1.85. Реница 5.25. Проја 2.60. Пасуљ 3.80. Славина 33. Маст 42.50. Шљиве 7. Пекмез 8.50, Мед 20. Ши-шарне 19.

ОГЛАСИ.

О Г Л А С.

Због смрти жене и слабости дојаконшег бр-таша А. Бекера, издаје се од 1. марта г. г. гости-оница „код енглеске краљице“, под аренду за три године са више соба, гди и повориште постоји. У Београду 15. фебруара. 28—1—3.

Објава.

Од стране економског одбора дистрикта В. ки-киндског овим до знања ставља се, да ће се 20. марта г. год. у 9 сати пре подне у дистриктској дворани смањивајућа дражбасврху оправљења свију

ВРШАЧКА ТРГ. И ПРОМЕТНА БАНКА.

Програм.

Од 1. фебруара о. г. почела је вршачка трговачка и прометна банка своју радњу, и то ове послове банке:

а. **Посао око одбитковања.**

Банка одбиткује менице, упутства на плаћање и друге трговачке обезне исправе, које ваља да се исплате у Вршци, Темишвару, Пешти, Бечу или у којем другом трговачком месту.

б. **Посао око вађевина.**

Банка даје вађевила на новце и племените метале, на државне папире, на обезне ис-правне, на деонице и обезнице прометних подузетака, на све аустријске зајмове, који се могу на берзи у Пешти или у Бечу продавати, и који су потпуно исплаћени, изузимајући само де-онице вршачке трговачке и прометне банке, и на робу.

Најмања вађевила износи 50 фр. а. вр.

в. **Посао око зајмова и отплате на непокретности** изнеће се скоро посебице на јавност.

г. **Примање новца на камату на уложне књижице по 5 проц.** ал да новац одмах камату носи и примање новца на рачун који тече.

д. **Посао око давања на оставу.**

Банка прима на оставу злата и сребрне новце, ствари, свакојаке папире, који носе ин-тереса, исправе и јамчи за њих.

е. **Посао око наручбина.**

Банка се стара на туј рачун за утеривање годишњица (рента), камата и разделака, за улагање новца на јамчевину за продају и куповање новца, племенитих метала, јавних ме-ровних папира, деоница, ствари од вредности, на робу и на ма какве ствари унутарњег про-мета и извоза, и извршује налоге за потпис на нова подузимања.

з. **Посао око рачуна што тече (конто коренте).**

Банка ће на молбу странака у својим књигама отворити рачун и извршивање налоге оних, што имају с њоме рачуна.

Банка прима за овај посао готов новац, упутства за плаћање на веровне заводе, плаћа-јуће менице, упутства, одреске и извучене срећке; она се стара за куповање и продавање ствари и туђих налога, за робу и за друге ствари од вредности; она извршује плаћања и на-ручбине, али све то у толико у колико сваки пошиљач посебице има да прими.

ж. **Посао око обитовања.**

Банка плаћа менице које су код ње обитоване по наредби или ако јој се пошаље свота што меници одговара; она се стара за обитовање меница у свима већим трговачким местима целе монархије али означаје фирме, код којих се менице обитују.

и. **Посао око меница са надељницама (жиро.)**

Банка прима у рачун што тече новце, менице и ствари чим дође упутство те се може да располаже и то чим се отвори на ту цел особито страна.

ј. **Продаја меница и упутства на стране земље.**

Банка издаје на захтевање веровна писма, упутства и менице на сва већа трговачка места с којима у свези стоји, ако јој се положи свота, која томе одговара.

к. **Посао око одбитковања меница за веровнице.**

Банка одтискује менице својих веровника на којима је један потпис, и то такве које су од вересионог друштва на веровника пренете и на банку гласе, или такве, које су веровници на вересионочко друштво пренели и на банку гласе све до величине одобреног кредита.

Коликоћа камата, провизије и пристопбе за ове овде наведене по-слове удесиће се са странама устмено или писмено одлучаја до случаја.

Званични часови: од 9—12 и по часова пре подне.

Стан је у кући Дим. П. Поповића у резидентској улици бр. 1589.

У Вршци 1. фебруара 1869.

Никола Миловановић с. р. **Константин Обрадовић с. р.**

Тајник.

20—3—5

Председник.